

საქართველოს არობის
ჯანმრთელობისა და
სოციალური დაცვის
საინსტიტუტო

დაავადებათა პრევენცია და
საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის
პროგრამის ცენტრი

საქართველო მოკლე მიმოხილვა

რიჩარდ ლუგარის სახელობის საზოგადოებრივი ჯანდაცვის კვლევითი ცენტრი

დაავადებათა კონტროლის და საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის ეროვნული ცენტრის უახლესი შენობაა, რომელიც სრულ ექსპლუატაციაში 2013 წლის აგვისტოში შევიდა. ლუგარის ცენტრი დეკვეც-ის უმაღლესი დონის დაწესებულებაა. ცენტრის მშენებლობა დაიწყო 2004 წელს, აშშ-საქართველოს მთავრობებს შორის 1997 და 2002 წელს ხელმოწერილი ხელშეკრულების - „ბიოლოგიური იარაღის განვითარებასთან დაკავშირებული ტექნოლოგიების, პათოგენების და გამოცდილების გავრცელების თავიდან აცილების სფეროში თანამშრომლობის შესახებ“ - საფუძველზე.

ამ შეთანხმების ფარგლებში, ბოლო 13 წლის განმავლობაში, ადამიანისა და ცხოველთა ჯანმრთელობისა და ბიოუსაფრთხოების სფეროში ხორციელდება უპრეცედენტო ფინანსური და ტექნიკური დახმარების პროგრამა აშშ მთავრობის მიერ. ამ პროგრამის (Cooperative Biological Engagement Program (CBEP), რომელსაც ძირითადად ახორციელებს Defense Threat Reduction Agency (DTRA)) ფარგლებში, ქვეყანაში მოეწყო თანამედროვე დონეზე აღჭურვილი ბიოუსაფრთხოების ლაბორატორიული ქსელი ადამიანისა და ცხოველთა საშიშ დაავადებათა გამომწვევი პათოგენების დიაგნოსტიკისთვის. სერიოზული ინვესტიცია განხორციელდა ადამიანური რესურსების მზადებაში.

ძირითადი მიგნებები

ლუგარის ცენტრი აერთიანებს თანამედროვე დონეზე აღჭურვილ ბიოუსაფრთხოების მე-2 და მე-3 დონის ლაბორატორიებს, რომელთა მიზანია ადამიანისა და ცხოველთა საშიშ დაავადებათა გამომწვევი პათოგენების დროული აღმოჩენა და იდენტიფიკაცია „ერთიანი ჯანმრთელობის“ პრინციპით. ბიოუსაფრთხოების მე-3 დონის (BSL-3) ზონაში განთავსებულია ბაქტერიოლოგიისა და ვირუსოლოგიის ლაბორატორიები და ასევე ადამიანისა და ცხოველის პათოგენების ეროვნული საცავი.

ლუგარის ცენტრი ერთადერთი BSL-3 ლაბორატორიაა არა მხოლოდ საქართველოში, არამედ მთელს კავკასიის და ცენტრალური აზიის რეგიონში. ინფექციური დაავადებების გამომწვევი აგენტები, მათ შორის განსაკუთრებით საშიში პათოგენები ინახება დესჯეც-ის ბაქტერიულ და ვირუსულ ეროვნულ საცავში. საცავის ისტორია დაიწყო, გასული საუკუნის 60-იანი წლებიდან, მას შემდეგ რაც საქართველოს „კულტურის მუზეუმმა“ მიიღო ქოლერის ორი შტამი (*V. cholerae asiatica* (OGAWA)).

ბიოუსაფრთხოების მე-2 დონის (BSL-2) ზონა მოიცავს შემდეგ ლაბორატორიებს: ზოგადი ბაქტერიოლოგიის, ვირუსოლოგიის, სეროლოგიის, მოლეკულური ბიოლოგიის/გენომის, უჯრედული კულტურების, პარაზიტოლოგიის და ენტომოლოგიის ლაბორატორიებს.

ლუგარის ცენტრში ფუნქციონირების გენომის ცენტრი, რაც გენომის კვლევის უნიკალურ შესაძლებლობას იძლევა ჩვენ რეგიონში.

ცენტრში ფუნქციონირებს საერთაშორისო ორგანიზაციების მიერ აკრედიტირებული ლაბორატორიები. ეს ლაბორატორიები რეგულარულად მონაწილეობენ პროფესიული კომპეტენციის შეფასებაში. ცენტრში ფუნქციონირებს ჯანმრთელობის მსოფლიო ორგანიზაციის (ჯანმო) მიერ აკრედიტირებული 3 ვირუსოლოგიური ლაბორატორია (პოლიომიელიტის, გრიპის, წითელა-წითურას). ოთხი ლაბორატორია დაკავშირებულია

ჯანმოს ლაბორატორიულ ქსელთან: როტა ვირუსების, ინვაზიური მენინგიტების, მალარიის, სალმონელოზის.

ჯანმოს-ს ლაბორატორიულ ქსელთან მონაწილეობა

- 2001 - გლობალურ სალმონელოზურ ქსელში ჩართვა და სალმონელას გლობალური კვლევის ხარისხის გარე კონტროლის პროგრამაში მონაწილეობა
- 2002 - წითელა/წითურას ეროვნული ლაბორატორიული ქსელის მონაწილეობა ჯანმო-ს ევროპის ქსელში.
- 2003 - ჯანმრთელობის მსოფლიო ორგანიზაციამ პოლიომიელიტის და სხვა ენტეროვირუსების ლაბორატორიას მიაწავა სრული აკრედიტაცია და ლაბორატორიები გახდნენ ჯანმო-ს გლობალური პოლიო ლაბორატორიის ქსელის ნაწილი.
- 2006 - როტავირუსების ჯგუფი გახდა ჯანმო როტავირუსების ლაბორატორიული ქსელი წევრი.
- 2007 - ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაციის მიერ გრიპის ცენტრის აღიარება.
- 2010 - ჯანმო-ს მენინგიტის ქსელში და გარე ხარისხის კონტროლის პროგრამაში მონაწილეობა.
- 2014 - CAESAR ამრ-ში (ანტი-მიკრობული რეზისტენტობა) გაერთიანება.

ამჟამად, ლუგარის ცენტრი ამრ ჯანმო-ს მოთანამშრომლე ცენტრის სტატუსის მიღების პროცესშია.

მიღწევები

დღეისათვის, ლუგარის ცენტრმა განახორციელა 160-ზე მეტი სამეცნიერო და საზოგადოებრივი ჯანდაცვის პროექტები ~ 36 000 000 დოლარის ფარგლებში.

მსოფლიოში პირველად, ლუგარის ცენტრში, გაკეთებული იქნა შემდეგი სამეცნიერო მიღწევები:

- აღმოჩენილია ახალი სახეობის ორთოპოქს ვირუსი (ახმეტის ვირუსი);
- ღამურებში აღოჩენილია ბრუცელოზისა და ლეპტოსპიროზის გამომწვევები;
- *Bartonella taylorii* დადგინდა, როგორც ადამიანის პათოგენი შიდსიან პაციენტებში.

Janibacter hoylei PVAS-1 გამოყოფა ენდოკარდიტის დიაგნოზის მქონე პაციენტის კლინიკური ნიმუშიდან.

არველად საქართველოში:

- დადასტურებულია პროხის ყვავილის პირველი შემთხვევა სამეგრელოში
- ჯილეხზე საექვო, მაგრამ დაუდასტურებელი ნიმუშების 41% აღმოჩნდა Parapox ვირუსით გამოწვეული ინფექცია
- ამრ-ზე ინფორმაცია დამუშავდა და გამოქვეყნდა CAESAR წლის ანგარიშში
- გამოვლინდა მაღალი რეზისტენტობა გრამ-

უარყოფით მიკრობებში (ESBL)

- პირველად დაინერგა კარბაპენემების მონიტორინგი ბაქტერიულ იზოლატებზე
- შესწავლილია რეზისტენტობის მექანიზმი და გამოვლინდა Neisseria gonorrhoea -ს რეზისტენტული შტამები (მულტირეზისტენტული, ფტორქლონოლები)
- ვირუსული პნევმონიების დიაგნოზის შემთხვევები, კვლევის თანამედროვე ბაქტერიული/მოლეკულური მეთოდით აღმოჩნდა ბაქტერიული ეტიოლოგიის და დადებით იყო Streptococcus pneumonia-ზე.
- გამოვლინდა ჯილეხის ნიადაგური აქტიური კერების მომატება 15%-მდე (10% ისტორიულად). შესაბამისად გაიზარდა დაავადების რისკი, როგორც ცხოველებში, ასევე ადამიანებში
- გამოვლინდა ტულარემიის ახალი კერა ქვემო ქართლის რეგიონში
- პირველად საქართველოში იზოლირდა Cl. difficile კლინიკური ნიმუშიდან
- დადგინდა ქვეყანაში გავრცელებული ლეპტოსპიროზის სახეობები
 - Escherichia coli (STEC) ტოქსიურობის მარკერების (stx1/stx2/eae/Ehly) დადგენა
 - დადგინდა Salmonella spp., Shigella spp. და შიგატოქსინ მასპროდუცირებელი Escherichia coli (STEC) გენეტიკური პროფილები პულსირებად ველში გელ ელექტროფორეზის (PFGE) მეშვეობით, რაც ეპიდაფეთქების აღმოჩენის და წყაროს იდენტიფიცირების საშუალებას იძლევა
 - დაინერგა წითელა/წითურას სექვენირება. დადგინდა წითელას შემთვევის გენოტიპი - D8.
 - აღმოჩენილია შიგელას და სალმონელას ახალი სეროტიპები
 - GARP (Genetic Algorithm for Rule-set Production) საშუალებით მოხდა სხვადასხვა დაავადების, გადამტანისა და ვექტორის გავრცელების პროგნოზირება და ეკოლოგიური ნიშის მოდელირება; დაწყებულია GIS გეოგრაფიულ მონაცემთა ბაზების შექმნა.

2015 წელს ლუგარის ცენტრმა გაიარა მენეჯმენტის საკითხებში საერთაშორისო სერთიფიცირება ISO 9001:2008 მოთხოვნების მიხედვით.

ამჟამად, ლუგარის ცენტრი კლინიკური ლაბორატორიის აკრედიტაციის სტანდარტული ISO 15189 მიღების პროცესშია.

სამხრეთ კავკასიაში, ლუგარის ცენტრი ბიოუსაფრთხოების, ბიოდაცვისა და ლაბორატორიული მენეჯმენტის რეგიონალური ტრენინგებისა და რესურსების ცენტრია (Regional Training and Resource Center (RTRC)). ცენტრი მზად არის ტრენინგები ჩაატაროს საერთაშორისო პარტნიორებისთვის ყოფილი საბჭოთა ქვეყნებისა და რეგიონის სხვა ქვეყნებისთვის. ერთბლივი პროექტების ფარგლებში, ტრენინგები ჩატარდა ყირგიზელი და თურქი მეცნიერებისთვის.

2017 წლიდან ცენტრში დაინერგა ლაბორატორიების ეროვნული გარე ხარისხის შეფასების პროგრამა (EQA program) ლუგარის ცენტრის ბაზაზე, რომლის მეშვეობითაც პროგრამაში მონაწილე ლაბორატორიებს დაურიგდათ C ჰეპატიტის პანელები.

სამომავლო გეგმები

საქართველოში, საზოგადოებრივი ჯანდაცვის კუთხით, ლუგარის ცენტრი მთავარი რეფერენს ლაბორატორიაა და მომვალში იგი უზრუნველყოფს თანამედროვე ტექნოლოგიების დანერგვას სხვადასხვა დისციპლინებში, როგორცაა ბიოლოგიური ზედამხედველობა, ბიოდაცვა, ბიოუსაფრთხოება, სამედიცინო პროდუქტების განვითარება, კლინიკური ინფექციური პათოლოგიები, კლინიკური ლაბორატორიული დიაგნოსტიკა, საწარმოო ოპერაციები, მოწყობილობებისა და ობიექტების მოვლა, და კვლევითი მარკეტინგი.

საქართველოს შრომის
კანონრიდობისა და
სოციალური დაცვის
სამინისტრო

აქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური
დაცვის სამინისტრო
ა.წერეთლის გამზ.144 თბილისი, საქართველო, 0119
www.moh.gov.ge

საქართველოს ანტიკორუფციისა და
საქართველოს ანტიკორუფციის
ეროვნული ცენტრი

დაავადებათა კონტროლისა და საზოგადოებრივი
ჯანმრთელობის ეროვნული ცენტრი
მ.ასათიანის ქ.9, თბილისი, საქართველო, 0177
www.ncdc.ge